

2014 – ROK DOBRODZIENIA

Nadszedł czas szczególnie, kiedy dobrodzienianie powinni skierować swoje przemyślenia i wzrok na swoją małą ojczyznę – ziemię dobrodzieńską. W kalendarium dziejów miasta odnajdujemy bowiem kilka znaczących dat i związanych z nimi ważnych jubileuszy.

**1030. rocznica
pobytu biskupa Wojciecha
w dobrodzieńskiej osadzie**

Wprawdzie nie zachowały się żadne dokumenty pisane z X wieku, lecz wciąż żywa jest tradycja pobytu świętego na ziemi opolskiej

w 984 roku. Wzorem minionych pokoleń parafianie corocznie udają się w procesji do neoklasycystycznej kapliczki z polichromowaną barokową rzeźbą św. Wojciecha [Adalberta]. Nadal istnieje budynek, w którym przed 1945 rokiem mieściła się „Gospoda przy biskupim źródle [Gaststätte zur Bischofsquelle]” i sklep pn. „Drogeria św. Adalberta [St.-Adalbert-Drogerie und-Warenhandlung]” przy ul. Lublinieckiej. W tym miejscu przed wielkim pożarem miasta w 1846 roku obok legendarnego źródła miała się znajdować najstarsza kapliczka ku czci świętego patrona Polski i Europy.

Ilustr. wg fot. P. Mrozka, poczt. ze zbiorów H. Maziola oraz tekstów J. Lompy, A. Weltzla

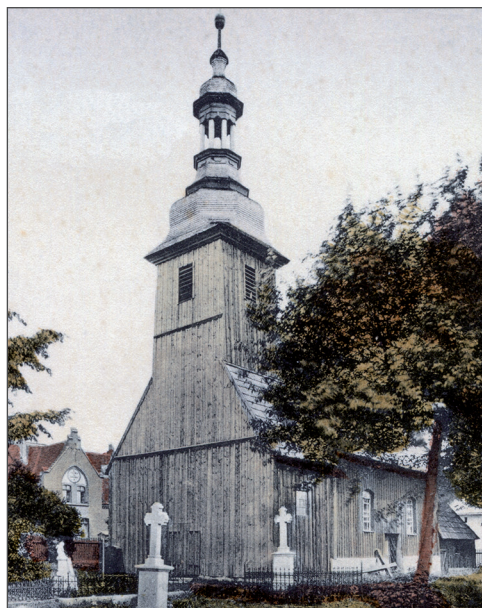
**640. rocznica
uzyskania praw miejskich
i 630. rocznica
nadania miastu Dobrodzień
przywilejów książęcych**

Prawa miejskie, oparte na prawie magdeburskim, Dobroden otrzymał z rąk księcia Władysława II Opolczyka w 1374 roku. Książę nadał miastu zapewne kilka łąnów roli, las, stawy, pastwisko oraz beczczynszową kolonię. Kościół parafialny istniał tu już od 1311 roku. Z tego okresu pochodzi herb Dobrodzienia, który ma charakter złożony. Pół orła złotego w błękitnym polu poboczniczy lewej nawiązuje do heraldyki opolskiej linii Piastów śląskich, a w czerwonym polu poboczniczy prawej znajduje się połowa róży heraldycznej o płatkach srebrnych z zielonymi wypustkami. 21 sierpnia 1384 roku książę Władysław

obdarował Dobrodzień wieloma przywilejami – dwiema wioskami Ligotami wraz z wszystkimi polami, lasami oraz dochodami. Mieszkańcy byli zwolnieni od wszystkich innych powszechnych opłat, danin i robót. Żyli w skromnym, nie zmaconym przez całe lata dobrobycie. Akty nadania praw miejskich nie zachowały się w oryginale. Pożary, które kilkakrotnie nawiedzały miasto, niszczyły magistracką dokumentację. Odpisy „Przywileju” znajdują się w „Czeskiej Księdze Przywilejów [Märkersches Privilegienbuch]” z 1650 i „Przyczynkach dyplomatycznych [Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der schlesischen Rechte und Geschichte]” J. Boehme z 1770 roku. Obydwie księgi zawierają identyczny tekst przywileju – niestety, z kilkoma błędami, które powodowały, że w opinii ówczesnych sądów uchodził za fałszyfikat.

Ilustr. wg dawnych rycin, rys. J. Matejki i tekstu J. Boehme

Ilustr. wg poczt. ze zbiorów B. Gaidy i fot. P. Mrozka

370. rocznica wybudowania kościółka pw. św. Walentego

W okresie wojny trzydziestoletniej (1618–1648) Dobrodzień był plądrowany i palony przez obce wojska. Mimo to, budowano tu kościół przytułkowy i cmentarny pw. św. Walentego, w miejscu wcześniejszego, również drewnianego kościoła. Pierwsza wzmianka o istnieniu „kościółka Walencinka” ze szpitalem przytułkowym w sąsiedztwie pochodzi z 1644 roku. Został wzniesiony w stylu ludowego baroku, o konstrukcji zrębowej, jednonawowy, orientowany, z wieżą słupową nakrytą ośmiobocznym, wysmukłym i baniastym hełmem zwieńczonym latarnią. Siodłowe dachy i hełm wieży są pokryte gontami. W tym roku Adam Wilhelm Dobrodziński, magister sztuk wolnych i filozofii,

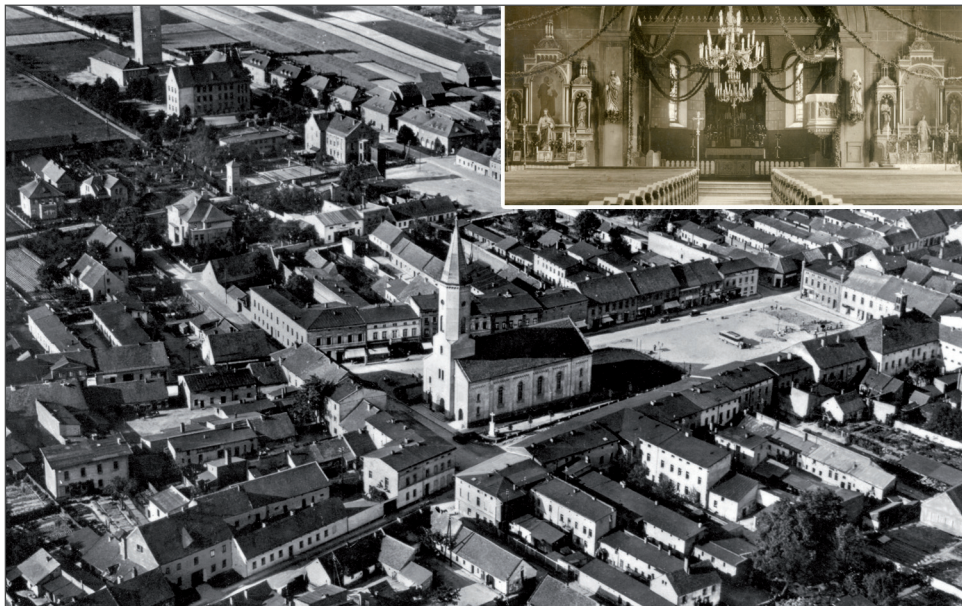
bakałarz teologii podarował mu swą rolę i łąkę leżącą przy młynie jako źródło dochodów oraz ufundował nowy ołtarz architektoniczny w stylu ludowego baroku z dwiema kręconymi kolumnami oraz bramkami w drewnie, rzeźbiony, polichromowany, złożony. Na cokole umieszczono retabulum z obrazem w centrum, przedstawiającym stojącego św. Walentego na tle nieba i budynków, w otoczeniu klęczących i modlących się postaci osób świeckich i duchownych. Patron został ukazany z nimbem, w białej albie i bogato dekorowanym ornacie. W zwieńczeniu retabulum, w obłokach i glorii znajduje się Gołębica i popiersie Boga Ojca z globem w ręku.

Ołtarz główny, krucyfiks ołtarzowy oraz szafa organowa z instrumentem o trakturze mechanicznej z 1887 roku charakteryzują się wysoką klasą artystyczną i historyczną.

160. rocznica zakończenia odbudowy miasta po wielkim pożarze

W 1846 roku ogromny pożar doszczętnie zniszczył 136 domów i 145 zabudowań gospodarczych. Cudem ocalał jedynie XVII-wieczny drewniany kościółek św. Walentego i pojedyncze domy na obrzeżach miasta. Tysiąc pięciuset mieszkańców straciło dach nad głową. Z popiołów wystawały jedynie kikuty murowanych kominów i ponure zgłiszcza kościoła parafialnego. W przeciągu ośmiu lat, od podstaw, w cegle odbudowano miasto Gutten- tag pod kierunkiem mistrza murarskiego Lorenca Gonski. Wytyczono większy rynek z szeregiem ulic oraz zmodyfikowano średniowieczny układ urbanistyczny miasta. W latach 1848–1849 w stylu neoklasycystycznym wybudowano m.in.

ratusz i pałac. Kościół ewangelicki wznoszono w latach 1848–1851. Wspólnota żydowska wybudowała w 1848 roku nową synagogę, w 1850 – dużą łaźnię. W tym czasie katolicy mieszkańcy wciąż modlili się w kościółku przytułkowym. Dopiero w 1851 roku rozebrano pozostałe po pożarze ruiny kościelne i wmurowano kamień węgielny. W końcu roku 1852 budowa murów zewnętrznych była zaawansowana do tego stopnia, że kościół otrzymał prowizoryczne pokrycie dachowe. Poświęcenia nowo wybudowanego kościoła dokonał ks. proboszcz Heinrich Strauss 15 listopada 1854 roku. W kolejnych latach wykonano posadzkę i łańcuchowe ogrodzenie kościoła, wyposażono kościół w ambonę, balaski, organy, bogato zdobione ołtarze i olejne obrazy ołtarzowe oraz akcesoria i szaty liturgiczne; zawieszono dzwony.

Ilustr. wg poczt. ze zbiorów G. Zajontza, E. Willnera

Ilustr. wg fot. E. Keila, A. Baumgartena, rys. H. Ströhla i poczt. ze zbiorów Z. Biernackiego, R. Hyli, MTRD-Z

130. rocznica przejęcia Dobrodzienia przez królów Saksonii. Dobrodzień miastem królewskim

W 1884 roku „państwo” Dobrodzień [Herrschaft Guttentag] przypadło królom Saksonii. Właścicielem został król Albert I Wettin. Pod jego rządami Saksonia stała się wzorową monarchią konstytucyjną. Król bywał w Dobrodzieniu, był znany ze swych pasji łowieckich. Wkrótce wybudował naprzeciwko parku dworskiego królewski zamek myśliwski i nadleśniczówkę. Z inicjatywy jego małżonki Caroli von Wasa-Holstein-Gottorp w 1898 roku wybudowano tu nowy szpital, który na cześć „anioła ubogich” nazwano „Zakładem Królowej Caroli [Königin-Carola-Stift]”, a w 1904 roku w Rędzinie k. Dobrodzienia przy-

budowano do domu robotniczego obszerne pomieszczenie z przeznaczeniem na szkołę. Po śmierci króla Albrechta, w latach 1902–1904 właścicielem całego majątku został jego brat, król Georg I Wettin. W 1904 roku dobrodzieńskie dobra rycerskie odziedziczył jego syn – król Friedrich August III von Sachsen. Przybywał on często do Dobrodzienia. Bardzo przez wszystkich lubiany, chętnie spotykał się ze swoimi poddanymi. Od roku 1919 wyprzedawał swoje dobra państwu niemieckiemu oraz mieszkańcom miasta i wiosek. Po jego śmierci w 1932 roku, w Rzędowicach k. Dobrodzienia za leśniczówką, na jego cześć ustawiono głaz-pomnik z wyrytymi literami „FAR” (Fridericus Augustus Rex) wraz z koroną i napisem w języku niemieckim „Ich niezapomnianemu Królewskiemu Panu urzędnicy leśni Nadleśnictwa Dobrodzień 1932”.

130. rocznica założenia Ochotniczej Straży Pożarnej w Dobrodzieniu

18 października 1884 roku grupa dobrodzienian, m.in. właściciel restauracji i hotelu L. Klimsa, synowie burmistrza Dobrodzienia – Franz i Karl Hencinski, restaurator G. Długas, kupiec S. Siedner, F. Pohl, Proft i policjant Gerlich, zainicjowała działalność Ochotniczej Straży Pożarnej [Freiwillige Feuerwehr Guttentag]. Statut zatwierdzono 14 grudnia 1884 roku, opublikowano w formie broszury w 1886 roku.

Już od 110 lat zapewniało mieszkańcom powszechną i zorganizowaną pomoc na wypadek pożaru. Od 1774 roku obowiązywał bowiem regulamin pogotowia ogniowego i gaszenia pożarów dla Dobrodzienia. Wtedy miasto zostało podzielone na trzy sektory, w których nadzór

sprawowali wójt miejski i dwóch radnych. Mieli obowiązek wizytować wszystkie domostwa w swoim okręgu co kwartał. Regulamin określał obowiązki mieszkańców, w tym członków cechów na wypadek wybuchu pożaru. Zawierał wykaz prac zabronionych do wykonywania w nocy. Określał wymogi dotyczące wznoszenia domów. Miasto posiadało już ruchomą sikawkę na wodę, wymagającą obsługi przez dwunastu mężczyzn. Na początku XIX-stulecia powołano urząd burmistrza pożarowego, który zazwyczaj pełnił przedstawiciel szlachty. Członkowie nowo założonej OSP dysponowali szopą strażacką, wybudowaną w 1872 roku oraz czterokołową sikawką na szeroko rozstawnym wozie z twardego drewna, z żelaznymi toporami, wykonaną w 1870 roku w Strzelcach przez posiadacza fabryki maszyn Louisa Prankela.

Fot. ze zbiorów J. Kasprzyk

Ilustr. wg fot. J. Włodarza, UM

10. rocznica partnerstwa Dobrodzienia z Haan i Czortkowem

Historia wzajemnych kontaktów przedstawicieli Haan, miasta położonego w Nadrenii Westfalii i Dobrodzienia sięga 1957 roku. Mieszkańcy naszego miasta, którzy wyjechali do Niemiec, założyli Stowarzyszenie Przyjaciół Lublińca i Dobrodzienia, a miasto Haan objęło swoim patronatem obydwa miasta. Inicjatorami podjęcia uchwały przez Radę Miejską Haan byli dobrodzienianie Artur Kuschner i Georg Schlesinger. Założenia „Patenschaftu” realizowano m.in. poprzez pielęgnowanie prywatnych kontaktów mieszkańców obu miast i organizowanie co dwa lata w Haan „spotkań dobrodzienian”. W czerwcu 1991 roku Georg Schlesinger rozpoczął w Haan starania o zawarcie

umowy partnerskiej. Efektem prac była nowelizacja uchwały patronackiej 15 grudnia 1992 roku. Pierwsze oficjalne wizyty przedstawicieli samorządów obu miast w Dobrodzieniu i Haan odbyły się w 1999 roku.

Umowę partnerską między miastem Haan i Dobrodzieniem podpisano w Niemczech w dniu wejścia Polski do Unii Europejskiej – 1 maja 2004 roku. Na fotografii od lewej: burmistrz Haan Martin Mönikes, burmistrz Dobrodzienia Lidia Kontny, przewodniczący Rady Miejskiej Dobrodzienia Joachim Kiwic.

26 czerwca tego roku podczas Przeglądu Zespołów Artystycznych Mniejszości Narodowych i Etnicznych „Źródło”, w sali konferencyjnej Urzędu Miasta i Gminy w Dobrodzieniu, podobną umowę partnerską podpisali burmistrz Dobrodzienia Lidia Kontny i mer Czortkowa Michał Werbicki.

Fot. P. Mrozek

10. rocznica powstania Izby Regionalnej w Dobrodzieniu

5 VI 2003 roku zainicjowało swoją działalność Międzygminne Towarzystwo Regionalne Dobrodzień–Żębówice. Członkowie stowarzyszenia w ramach realizowanego projektu pn. „Dzień dobry Miasto Dobrodzień w roku 630. Twego istnienia” we współpracy z samorządem lokalnym, szkołami, instytucjami oraz przedsiębiorstwami, przy wsparciu finansowym Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, otworzyli w maju 2004 roku Izbę Regionalną w Dobrodzieniu, w której zgromadzono dokumenty i przedmioty o wartości historycznej. Stanowi centrum wiedzy o ziemi dobrodzieńskiej. Do współpracy przy tworzeniu ekspozycji muzealnej zaproszono wszystkich byłych

i obecnych mieszkańców obu gmin zainteresowanych problematyką regionalną. Życzliwa pomoc była potrzebna zwłaszcza w początkowej fazie realizacji projektu, kiedy uczniowie-wolontariusze przeprowadzali sondaż we wszystkich miejscowościach naszej gminy na temat dobrodzieńskich pamiątek – śladów naszej przeszłości. Powstanie Izby Regionalnej stanowi pierwszy krok ku utworzeniu w przyszłości muzeum ziemi dobrodzieńskiej.

• Bibliografia: A. Baumgarten-Crusius „Sachsen in grosser Zeit” 1919; „Dziennik Górnio-Szląski” nr 42, 1848; E. Keil’s Nachfolger (wyd.) „Carola u. Albert I” 1889; H. Ströhl „Das große Wappen des König reichs Sachsen im Deutschen Reich” 1897; J. Boehme „Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der schlesischen Rechte und Geschichte” Berlin 1770; „Katholischer Kirchenkalender 1930 für die kath. Pfarrgemeinde Guttentag O.-S.”; „Loben-Guttentager Kreisblatt” 1957; P. Mrozek „Historia Dobrodzienia w datach” Dobrodzień 2004; A. Weltzel „Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag” Ratibor 1882.